

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

XII.

**MEDZINÁRODNÝ
ORGANOVÝ FESTIVAL**

18. MÁJA — 31. MÁJA 1982

KOŠICE

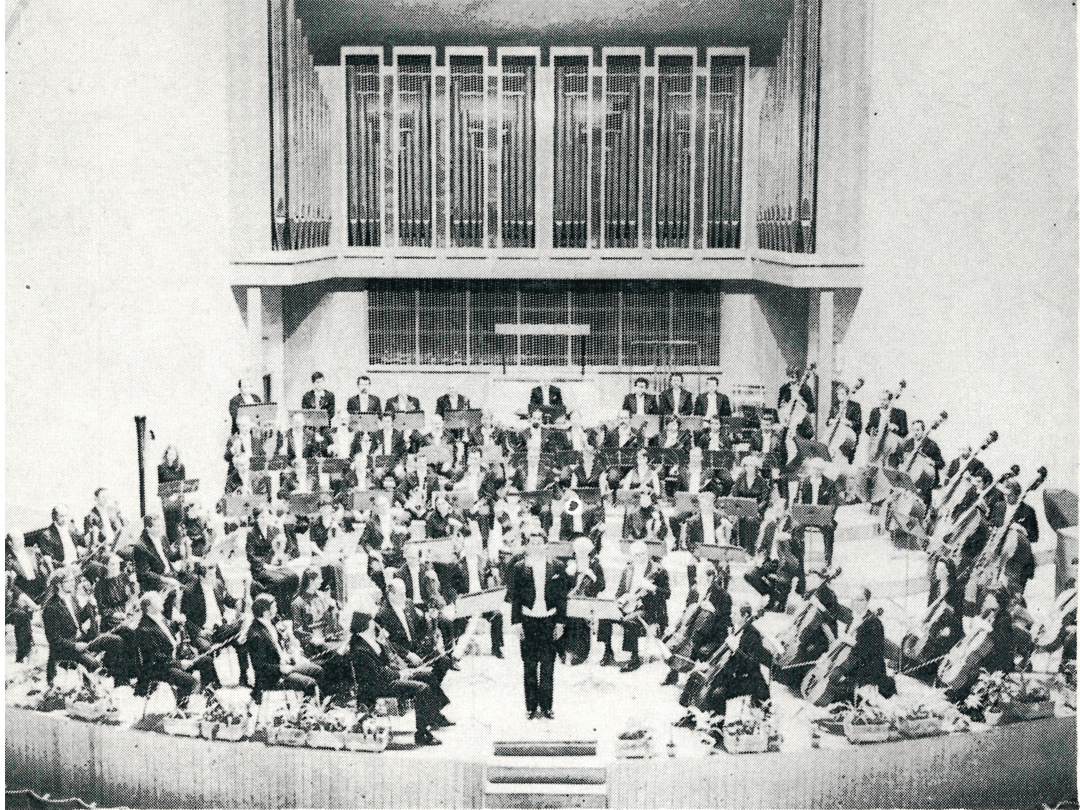
IVAN SOKOL

Ivan Sokol

MEDZINÁRODNÝ ORGANOVÝ FESTIVAL, ktorý je súčasťou KOŠICKEJ HUDOBNEJ JARI, vstupuje do dvanásteho ročníka. Táto prehliadka najlepších organistov, a môžeme smelo povedať celej Európy, vznikla z iniciatívy sólistu Štátnej filharmónie, zaslúžilého umelca Ivana Sokola. Na šiestich koncertoch okrem našich organistov predstavia sa organisti zo Švédska, NSR, Fínska a Švajčiarska. Na otváracom koncerte, na ktorom spoluúčinkuje aj orchester ŠF za dirigovania Olivera Dohnányiho, odznejú dve premiéry — organová skladba Jozefa Grešáka: Orgelbuch pre Ivana Sokola a Koncert pre organ a orchester op. 100 G. S. Schönerberga v podaní autora. Na záverečnom koncerte privítame Štátny komorný orchester Žilina s dirigentom Janom Valtom.

Pevne veríme, že návštevníci tohtoročného MOF, tak ako po minulé roky, budú mať hlboký umelecký zážitok.

Festivalový výbor

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

Oliver Dohnányi

OLIVER DOHNÁNYI narodil sa r. 1955 v Trenčíne. Študoval na bratislavskom Konzervatóriu dirigovanie, husle a skladbu. V štúdiách pokračoval na AMU v Prahe pod vedením V. Neumanna, J. Veselku, A. Klímu, B. Líšku a i. V štúdiách pokračoval na „Hochschule für Musik und darstellende Kunst“ vo Viedni v triede prof. O. Snitnera. Túto školu v r. 1980 absolvoval s vyznamenaním. Zúčastnil sa dirigentských kurzov u J. Markwicha a F. Ferraru. V dirigentskej súťaži Premio Respighi v Taliansku v r. 1976 získal 3. cenu. Spolupracoval s mnohými československými orchestrami, úspešne hosťoval aj v zahraničí (Rakúsko, MLR, Francúzsko, NDR a i.). Ako umelecký vedúci Vysokoškolského umeleckého súboru UK v Prahe zúčastnil sa s týmto telesom na zájazdoch v ZSSR, Španielsku a i. Od r. 1979 pôsobí ako dirigent Symfonického orchestra Čs. rozhlasu v Bratislave.

Stig Gustav Schönberg

STIG GUSTAV SCHÖNBERG narodil sa r. 1933. V rokoch 1953 až 1960 študoval na Kráľovskom kolégiu pre hudbu v Štokholme okrem hry na organe aj kompozíciu a hudobnú teóriu. Zúčastnil sa aj organového seminára F. Peetersa v Melechene. Umelec často koncertuje nielen vo svojej vlasti, ale aj v zahraničí. Je umeleckým vedúcim komorného hudobného telesa „Samtida Musik“ v Štokholme. S. G. Schönberg je známy ako hudobný skladateľ. Jeho bohatá tvorba obsahuje mnoho diel pre orchester, komorný orchester, klavír, organ, spev a nechýba v nej ani baletná hudba. Je aj publicisticky činný, napísal mnoho kritik a hudobných štúdií. Na otváracom koncerte XII. MOF odznie premiéra jeho skladby Koncert pre organ a orchester op. 100.

OTVÁRACÍ KONCERT
XII. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Utorok 18. mája 1982 19.30 hod. Dom umenia

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

Sólisti:

ARNO SCHÖNSTEDT, NSR
STIG GUSTAV SCHÖNBERG, Švédsko
IVAN SOKOL

Dirigent:

OLIVER DOHNÁNYI

PROGRAM :

JÓZEF GREŠÁK (1907 —
ORGELBUCH PRE IVANA SOKOLA
PREMIÉRA

*

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL (1685—1759)
KONCERT PRE ORGAN A ORCHESTER
B dur, op. 4, č. 2
A tempo ordinario e staccato
Allegro
Adagio e staccato
Allegro ma non presto

STIG GUSTAV SCHÖNBERG (1933 —
KONCERT PRE ORGAN A ORCHESTER
op. 100, 1981-82 PREMIÉRA
Allegro con forza
Placido (calmato)
Presto, Adagio, Presto

ARNO SCHÖNSTEDT, významný nemecký organista, narodil sa r. 1913 v Durínsku. Hudbu a hru na organe študoval u významných nemeckých majstrov, ako sú G. Ramin, J. N. David a K. Straube v Lipsku a F. Heitmann v Berlíne. V r. 1937 stáva sa asistentom organistu v kostole sv. Tomáša v Lipsku, kde bol kantorom a organistom J. S. Bach. Pôsobil ako kantor, organista. Počas svojho pôsobenia vo Vestfálsku stáva sa profesorom na tamajšej Vysokej hudobnej akadémii. V r. 1974 stáva sa profesorom a v r. 1975 mu udelila univerzitná správa a univerzitná rada Wartburskej fakulty vo Waverley v štáte Iowa v USA čestný doktorát hudobných vied.

A. Schönstedt úspešne koncertoval v európskych hudobných centrách, v USA, Kanade, Austrálii, Japonsku. Spolupracuje s gramofónovými závodmi a s rôznymi rozhlasovými spoločnosťami. Kritika po celom svete vysoko hodnotí jeho registráciu, štýlovosť a umelecké majstrovstvo.

DRUHÝ KONCERT
XII. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Štvrtok 20. mája 1982

19.30 hod.

Dom umenia

ARNO SCHÖNSTEDT

NSR

PROGRAM :

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

PRELÚDIUM A FÚGA e MOL BWV 54

SONÁTA G DUR BWV 530

Vivace

Lento

Allegro

TOCCATA, ADAGIO A FÚGA C DUR BWV 564

★

PARTITA BWV 766

PASSACAGLIA c MOL, BWV 582

FERDINAND KLINDA patrí medzi popredných európskych organistov. Popri štúdiu medicíny, na Hudobnej akadémii v Bratislave študoval hru na organe, klavíri a kompozíciu. V hudobných štúdiách pokračoval v Prahe a vo Weimare. Vystúpil na mnohých európskych organových festivaloch (Rakúsko, Francúzsko, Belgicko, Švédsko, Poľsko a i.), kde kritika o jeho vystúpeniach písala v superlatívoch.

Koncertne vystupoval vo všetkých hudobných centrách Európy a zámoria. Má veľmi široký repertoár, často účinkuje na recitálových koncertoch, ale aj za sprievodu popredných symfonických orchestrov. Je známy aj ako člen poroty mnohých organových súťaží. F. Klinda je profesorom VŠMU, sólistom Slovenskej filharmónie. Prednáša aj na medzinárodných majstrovských kurzoch a seminároch (USA, Fínsko, NDR). Je autorom mnohých článkov a štúdií o organe. Za svoju umeleckú činnosť získal mnoho vyznamenaní, medzi nimi Štátnu cenu Kl. Gottwalda a titul Zaslúžilý umelec.

A handwritten signature in blue ink, which appears to read "Ferdinand Klinda". The signature is fluid and cursive, written on a white background.

TRETÍ KONCERT
XII. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Sobota 22. mája 1982

19.30 hod.

Dom umenia

Dr. FERDINAND KLINDA

PROGRAM :

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

FANTÁZIA A FÚGA g MOL, BWV 542

PASTORÁLE, BWV 590

TOCCATA A FÚGA F DUR, BWV 540

★

JOZEF MALOVEC (1933 —

POSTLUDIO SERALE. PREMIÉRA

LOUIS VIERNE (1870—1937)

HYMNE AU SOLEIL

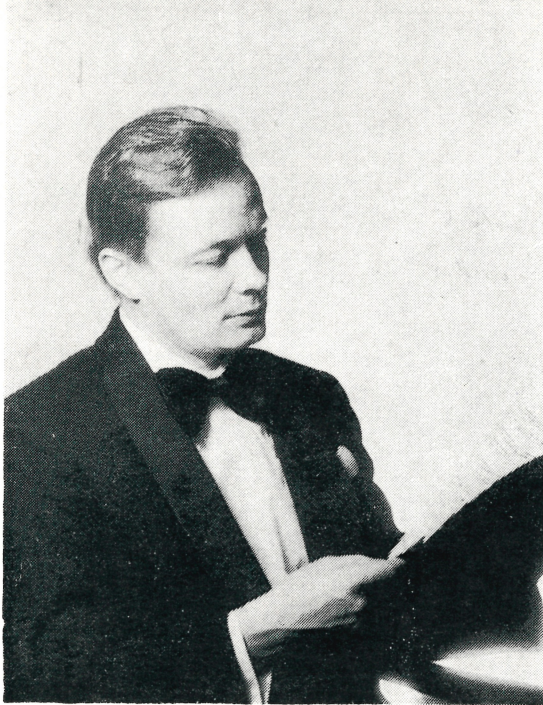
Feux follets

Clair de lune

Toccata

MARCEL DUPRÉ (1886—1971)

LE MONDE DANS L'ATTENTE DU SAVEUR

MATTI HANNULA narodil sa v r. 1943. Študoval na Sibeliovej akadémii v Helsinkách, kde získal diplom organistu, speváka a dirigenta. Od r. 1969 pravidelne koncertuje v Európe a v r. 1977 podnikol turné do USA a Kanady. Pravidelne nahráva pre fínsky rozhlas a televíziu. Ako sólista vystupuje s poprednými škandinávskymi orchestrami. V súčasnosti je riaditeľom konzervatória v Tampere. Jeho bohatý repertoár obsahuje diela všetkých štýlových období. Je propagátorom fínskej organovej hudby.

MARJATTA HANNULA študovala na Sibeliovej akadémii v Helsinkách v organovej triede prof. E. Forsbloma. Svoje štúdium úspešne dokončila diplomom. Súčasne študovala na Filozofickej fakulte Univerzity v Helsinkách dejiny hudby. Má mnoho organových nahrávok tak v rozhlase, ako aj v televízii. So svojím manželom podniká umelecké turné v zahraničí. Súčasne pôsobí aj pedagogicky ako profesorka klavírnej a organovej hry na Konzervatóriu v Tampere.

ŠTVRTÝ KONCERT
XII. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Utorok 25. mája 1982

19.30 hod.

Dom umenia

MARJATTA A MATTI HANNULA

Fínsko

PROGRAM :

JEAN SIBELIUS (1865—1957)
INTRADA
FUNERAL

JOONAS KOKKONEN (1921 —
LUX AETERNA

A. F. HESSE (1809—1863)
FANTÁZIA d MOL PRE ŠTVORRUČNÝ ORGAN

SAMUEL WESLEY (1766—1837)
ANDANTE

JEAN LANGLAIS (1907 —
DOUBLE FANTASIE POU DEUX ORGANISTES
Allegro
Finale

*

CHARLES MARIE WIDOR (1845—1937)
SYMPHONIE ROMANE, op. 73
Moderato
Choral
Cantiléne
Final

Matti Hannula

JOSEF BUCHER narodil sa r. 1929 vo Willisau vo Švajčiarsku. Svoje hudobné štúdiá začal v Zürichu, pokračoval na Parížskom konzervatóriu u známeho skladateľa Marcela Dupré. Dirigovanie študoval u Hansa Swarowského vo Viedni. V súčasnosti je profesorom na Vysokej škole múzickej v Essene (NSR) a organistom v Zürichu. Je častým hosťom na medzinárodných organových festivaloch. Úspešne vystupoval v ČSSR, ZSSR, PLR, NDR, NSR, Švédsku, Dánsku, Anglicku, Írsku, Holandsku, Belgicku, Francúzsku, Švajčiarsku, Taliansku, Rakúsku, Španielsku a Kanade. Spolupracuje s rozhlasovými spoločnosťami týchto štátov. Jeho gramofónové nahrávky vydali gramofónové spoločnosti v Poľsku, Anglicku a NSR. Josef Bucher svojou hrou získal nielen obecenstvo, ale aj kritikov.

PIATY KONCERT
XII. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Piatok 28 mája 1982

19.30 hod.

Dom umenia

JOSEF BUCHER

Švajčiarsko

PROGRAM :

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

PRELÚDIUM A FÚGA G DUR BWV 541

TRIOVÁ SONÁTA Č. 5 C DUR BWV 529

Allegro

Largo

Allegro

PRELÚDIUM A FÚGA ES DUR BWV 552

*

CÉSAR FRANCK (1822—1890)

CHORÁL Č. 3 a MOL

MICHEL CORRETTE (1709—1775)

SUITA Č. 2

Vous qui désirez sans fin

Bon Joseph ecoute moy

Un jour Dieu se eésolut

Tous les Bourgeois de Chastres

MARCEL DUPRÉ (1886—1980)

VARIÁCIE op. 20

A handwritten signature in black ink, reading "Josef Bucher". The signature is written in a cursive style with a large initial 'J' and 'B'.

ŠTÁTNY KOMORNÝ ORCHESTER ŽILINA vznikol 1. I. 1974. Kolektív orchestra tvoria väčšinou mladí absolventi konzervatória a vysokých škôl. Dramaturgia orchestra je ovplyvnená jeho komorným zložením, preto sa zväčša sústreďuje na hudbu minulých storočí, ale i na tvorbu XX. storočia. So súborom vystúpil rad vynikajúcich zahraničných a československých sólistov a dirigentov. Súbor zúčastnil sa niekoľkých zahraničných zájazdov. Štátny komorný orchester Žilina úspešne koncertoval v Belgicku, niekoľko ráz v Rakúsku a Španielsku, ďalej v Poľsku, Fínsku, Bulharsku. Je pravidelným hosťom aj na BHS. ŠKO často vystupuje v programoch Čs. rozhlasu, televízie a gramofónové základy Supraphon vydali platne v interpretácii tohto telesa. O výkonoch Štátneho komorného orchestra sa zahraničná i domáca kritika vyslovuje s veľkým uznaním.

JAN VALTA narodil sa r. 1948 v Kladne. Na Pražskom konzervatóriu študoval klavír u prof. Fr. Černocho a dirigovanie u prof. Fr. Hertla. Po absolvovaní v roku 1969 pokračoval v štúdiách na AMU v Prahe — dirigovanie u profesorov Aloisa Klímu a Bohumíra Lišku.

V roku 1969 sa zúčastnil klavírnej súťaže B. Smetanu v Hradci Královom, na ktorej získal I. cenu a titul laureáta. V roku 1972 nastúpil do Československého rozhlasu ako hudobný režisér.

Rok 1976 bol rozhodujúcim pre J. Valtu. Prijal v Štátnom komornom orchestri v Žiline miesto II. dirigenta. Po odchode J. Fischera v roku 1980 bol vymenovaný za šéfdirigenta tohto orchestra. S týmto mladým ambicióznym umeleckým kolektívom dosiahol veľmi dobré výsledky, ktoré boli ocenené na koncertoch v Bratislave v rámci Prehliadky novej slovenskej hudobnej tvorby BHS, — v Žiline na prehliadke slovenského koncertného umenia, na festivale Žilinských komorných dní. So Štátnym komorným orchestrom Žilina často vystupoval aj na zahraničných koncertoch, kde kritika vysoko hodnotila jeho umelecký výkon.

ZÁVEREČNÝ KONCERT
XII. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Pondelok 31. mája 1982 19.30 hod. Dom umenia

ŠTÁTNY KOMORNÝ ORCHESTER ŽILINA

Sólisti:

MATTI HANNULA, organ, Fínsko
JOSEF BUCHER, orgán, Švajčiarsko
JOZEF KÝŠKA — viola

Dirigent:

JAN VALTA

PROGRAM :

ILJA ZELJENKA (1932 —
EPILÓG

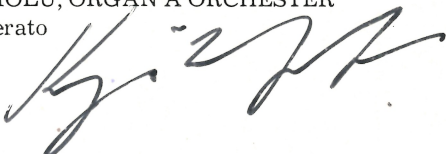
JOSEPH HAYDN (1732—1809)
KONCERT PRE ORGAN A ORCHESTER C DUR
Moderato
Largo
Allegro molto

*

MICHAEL HAYDN (1737—1806)

KONCERT PRE VIOLU, ORGAN A ORCHESTER
Allegro moderato
Adagio
Prestissimo

MAURICE RAVEL (1875—1937)

NÁHROBOK COUPERINOV

Händlove organové koncerty vznikli z dobového improvizáčného zvyku. Händel dirigoval svoje opery a oratóriá od clavecinu a pri predvádzaní svojich oratórií počas prestávok medzi jednotlivými časťami improvizoval na malom organe. Toto muzicírovanie malo taký veľký úspech, že tohto zvyku sa už autor nevzdal. Boli to práve organové improvizácie, ktoré napokon zlákali viac poslucháčov ako samotné oratóriá. Organové koncerty boli v podstate písané pre divadlo a nemožno od nich očakávať prísny a hutný bachovský štýl. Je v nich obsiahnutá skvelá hudba pre zábavu a je napísaná pre široký okruh poslucháčov. Sólistický nástroj hrá zväčša dvojhlasne, o prísnom štvorhlase alebo o dokonalom kontrapunktickom spracovaní tu nemožno hovoriť. Händlove organové koncerty existujú v dvoch vydaniach, op. 4 z roku 1738, teda zo začiatku jeho oratórnej tvorby, a op. 7 z roku 1761. Obe veľké zbierky patria medzi jeho najväčšie skladateľské činy a stali sa trvalou súčasťou organového repertoáru. Pre všetky koncerty je príznačné základné formové členenie, vychádzajúce z trojčasťovej sonátovej formy: rýchlo-pomalý-rýchlo. Händlove organové koncerty sú verným obrazom svojho majstra. Snúbi sa v nich búrlivá povaha, nadovšetko milujúca život a vychutnávajúca všetko pekné. Diela sú svedectvom nielen veľkého umelca doby, ale i tvorcu, ktorý dodnes ostáva svieži a teší sa veľkej pozornosti vďaka svojej predstavivosti a mnohotvárnosti.

Bohatá tvorivá činnosť **J. S. Bacha** pripadla na prelomové obdobie, keď polyfónia vstúpila do poslednej, konečnej fázy svojho rozvoja, keď prichádzala homofónia s novým vypracovaním hudobnej frázy, s novým usporiadaním zložky melodickej a harmonickej a s novým tonálno-harmonickým usporiadaním. Bachov génius korunovo odchádzajúcu epochu a stačil položiť základy na rozvoj novej, prichádzajúcej. Bach stál bokom od hlavných hudobných prúdov svojich čias, neprejavoval veľké ambície novátorské v oblasti sonátovej formy, nezasiahol ani do premeny v oblasti opery, inklinoval k polyfonickej faktúre a z tejto štruktúry vyrastá aj jeho melodika. Bach dosiahol úplnú dokonalosť vo formách a viaceré jeho skladby svedčia o cíte pre „absolútne“ vyznenie. Krátko po jeho smrti mnohé z jeho skladieb strácali kontakt s obecnosťou, pretože rodiaca sa éra hudobného klasicizmu už nenačádzala pre hudbu barokového obdobia dostatočné pochopenie. Aj polyfonická faktúra bola veľmi vzdialená jasnému, homofónnemu mysleniu. Romantizmus nanovo odkryl to nesmierne bohatstvo a dnes si už ani nevieme predstaviť organový koncert alebo organový festival bez jeho tvorby. **Na Prelúdiu a fúge e mol** možno najlepšie pozorovať Bachov návrat k Buxtehudeho princípu polytematickej jednoty prelúdia a fúgy. Prelúdiu je vybudované na jedinej téme a pripravuje nástup fúgovej témy, ktorá má chromatický charakter. Fúga e mol je spomedzi skladieb lipského obdobia najvirtuóznejšia a z formovej stránky najvoľnejšia.

Má trojdielnu stavbu, prvý a tretí diel fúgy sú totožné, stredný diel vyplňajú toccatové figúry. Druhá téma kontrastuje s prvou a stupňuje napätie až po záver. Bachových šesť triových sonát vzniklo asi koncom dvadsiatyh rokov. Sonáty boli napísané ako študijný materiál pre syna Friedemanna. Z ich nadpisu „Sechs Sonaten für 2 Klaviere und Pedal“ predpokladáme, že boli pôvodne písané pre dvojmanuálové cembalo s pedálom. Sonáty majú prísnu triovú formu a patria k tomu najlepšiemu, čo Bach vytvoril. **Sonáta G dur**, v poradí posledná, iskrí radostnou náladou. Téma prvej časti, uvedená v unisone, sa ďalej rozvíja v štyroch hlavných dieloch, oddelených homofónnymi medzivetami. Podobne priehľadnú formu má aj posledná časť, druhá pomalá časť má ráz barokového pátosu. **Toccata, adagio a fúga C dur**, tretia rozmerná skladba z mladosti, predstavuje jedinú ukážku využitia foriem talianskeho koncertu pre vytvorenie špecificky organového diela. Tri typické orchestrálne časti sa menia na tri typické organové formy, spojené v jeden celok. Úvodné manuálové a pedálové pasáže začínajú toccatu, ktorá má dokonalú inštrumentálnu štylizáciu. Adagio sa vyznačuje dokonalou kantilénou a samotná fúga nezapiera koncertantný dialogický prvok. **Partita f mol** na chorál „Christ, der du bist der helle Tag“ má 7 partít. Cantus firmus je odvodený z hymnu zo VII.—VIII. storočia, ktorý vznikol na základe ambroziánskych vzorov. Táto v poradí prvá partita nesie ešte výrazné znaky Böhmovho vplyvu. **Passacaglia c mol** je posledným dielom patriacim do köthenského obdobia. Bach sa tu vrátil k forme, ktorá v jeho čase už nebola používaná. Passacaglia má svoj pôvod v starom španielskom tanci. Charakterizoval ju ostinatý bas, nad ktorým sa improvizovali variácie. Téma passacaglie je 8-taktová a je na nej vybudovaných 20 variácií. Prvé dve sú harmonické a ostatné kontrapunktické. Téma je spracovaná aj v nasledujúcej fúge za dôsledného sprievodu nielen stálej protivety, ale aj druhého kontrapunktu. **Fantázia a fúga g mol** vznikla na konci buď Bachovho weimarského pobytu, alebo v Köthene. Fantázia g mol vznikla o niečo skôr ako fúga, je plná invenčného bohatstva, smelých harmonických postupov, ktoré znamenajú dovŕšenie vývoja v tejto oblasti. Vzlet i monumentalita recitatívnych pasáží, ktoré sú vystriedané dvoma krátkymi imitačne spracovanými plochami, to všetko je v tejto svojho druhu vrcholnej skladbe podriadené forme, prísnemu poriadku. Téma fúgy pochádza zo starej holandskej ľudovej piesne. **Pastorale** má vzor v talianskych majstroch. Skladba má štyri časti, prvá časť je pastorálneho charakteru, druhá, dvojdielna časť, je vyslovene homofónna, tretia, ariózna, má svoj protipól v Bachovej organovej hudbe azda len v Adagiu a štvrtá, záverečná časť, má stavebne najbližšie k invenciám. **Prelúdium a fúga G dur** má vo svojom výraze niečo z mladistvej ohnivosti. Bach už nie je taký štedrý v invencii, pracuje sústredenejšie a hudba pôsobí logicky sústredenou prácou.

Vyžaruje z nej optimizmus a životná radosť. Vo fúge s fanfárovou témou výraz radosť kvôli zákonitostiam výstavby formy nie je už taký elementárny, ako v prelúdiu. **Prelúdium a fúga Es dur** tvorí súčasť tzv. Clavier-übung III. Je to zbierka desiatich veľkých a jedenástich malých spracovaní chorálov. Prelúdium Es dur je umiestnené na začiatku zbierky a fúga na konci, je však zrejmé, že patria k sebe. Prvá téma prelúdia je majestátna, dôstojná, v bodkovanom rytme, charakteristickom pre slávnostnú francúzsku ouvertúru. Druhá téma má mäkkší, lyrický charakter, v tretej téme cítiť priam dravú silu. Fúga je napriek veľkorysosti jednoduchšia. Sú to vlastne tri pomerne nevelké fúgy, pričom v druhej a tretej sa ozýva téma aj z prvej.

V druhej polovici 18. storočia nastáva v hudobnom myslení obrat, ktorý prináša organovej hudbe určitú stagnáciu. Aj keď organ nestál v centre pozornosti, predsa vzniklo niekoľko závažných skladieb pre tento nástroj. **J. Haydn** napísal niekoľko organových koncertov, ktoré postupne vznikali od roku 1755. V tej dobe pôsobil Haydn ako organista a neskôr ako kapelník u grófa Eszterházyho, kde mal k dispozícii symfonický orchester, komorný orchester a divadelnú scénu. Haydnove koncerty sú písané pre pozitív — malý organ, nesú však znaky viedenského hudobného vyjadrovania druhej polovice 18. storočia. K viedenskej skupine patrili aj mladší Haydnov brat Michael, ktorý bol istý čas vo Viedni učiteľom mladého C. M. Webera.

Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa vyvinul nový francúzsky špecifický, neobyčajne efektívny a pôsobivý organový štýl, ktorým sa seba francúzska organová tvorba upozornila a získala si vedúce miesto v súčasnej organovej hudbe. Pevné miesto jej dal **C. Franck**, výborný organista, oplývajúci improvizáčnym umením a dokonalým majstrovstvom v prísnych polyfonických formách. V organovej tvorbe je Franck vôbec najväčším francúzskym majstrom, položil pevné základy pre tvorbu nasledujúcej generácie. Organ mu bol najmohutnejším inšpirátorom a životným osudom. Jeho dielo spadá do obdobia hudobného novoromantizmu, ktorému svojou tvorbou dávali podobu Liszt a Wagner. Osobnosť Francka však s týmto prúdom nesplývala a jeho tvorba vznikala medzi dvoma pólmi, navzájom protikladnými. Jedným z nich je romantická citovosť, druhým je vzťah k hudobným dielam minulosti, predovšetkým k tvorbe Bacha. Franck ako organista poznal veľmi dobre Bachove skladby a ich pevný formový poriadok, ktorý mu pomáhal pri formovaní vlastných hudobných myšlienok. Tri chorály (E dur, h mol, a mol) sú skladbami voľnej formy, ale pritom sú formovo výborne vyvážené. Každá skladba je fantáziou na melódie vytvorené autorom v duchu chorálovej melódie, v skladbách nejde o spracovanie skutočných cho-

rálov. Organová štylizácia je dokonalá a okúzľuje harmonické a melodické bohatstvo.

Prechod od neskorého romantizmu k súčasnej hudbe predstavujú organové symfónie **L. Viernea**. Študoval u C. Francka a Ch. M. Widora, bol organistom a výborným pedagógom organovej hry. Jeho nevšedná nástrojová štylizácia, pôsobivá melódika a farebná chromatická harmónia dávajú jeho skladbám pečať pozoruhodnej osobnosti. Vierne bol slepým francúzskym organistom a skladateľom a organ propagoval vo svojich šiestich symfóniách ako nástroj symfonického orchestra.

M. Ravel po skončení štúdií na parížskom konzervatóriu sa veľmi rýchlo zaradil do umeleckého diania spolu s Debussym a zapadol do vtedajšej hudobnej avantgardy. V rokoch 1905—1912 sa spriatelil s Ďagilevom a nadviazal s ním pomerne bohatú umeleckú spoluprácu. Dvadsať rokov priniesli v jeho živote rad skladieb, okrem iných aj známe Bolero, ktoré ho urobilo najpopulárnejšou umeleckou osobnosťou vtedajšieho Francúzska. Ravel bol ozajstným nástupcom takých veľkých francúzskych skladateľov, ako sú Couperin, či Rameau. Jeho hudbu charakterizuje nezvyčajná starostlivosť o presnosť a jasnosť formy, výraznosť melodickéj kresby, priehľadnosť a ľahkosť faktúry. V oblasti harmonickej Ravel skôr osviežuje existujúce harmonické prostriedky, než búra predchádzajúce a prináša nové. V oblasti klaviristických úspechov stojí v rade takých novátorov ako boli Chopin a Liszt. Z jeho rozsiahlej tvorby odznie orchestrálne dielo Couperinov náhrobok, pôvodne z klavírnej suity.

Takmer všetky predchádzajúce koncerty organového festivalu priniesli niečo nové, domáce — národné. Aj tým je festival špecifický, že obohacuje rozľadenosť návštevníkov o nové diela a tvorcov, doteraz v Košiciach nehraných. **Jean Sibelius** je zakladateľom modernej fínskej národnej hudobnej tvorby a dodnes svetovo najznámejší tvorca svojej krajiny. V symfonických básniach na námety zo starého fínskeho eposu Kalevala, v ouverture Finlandia, v siedmich symfóniách a ďalších skladbách dokázal vytvoriť a nadviazať na melodické bohatstvo folklóru svojej rodnej krajiny. Jeho hudba má mnoho spoločného s charakteristickou tvárou fínskej prírody a ľudu, ktorý túto krajinu obýva. Je to skôr hudba zádumčivá, pôsobí prísne, ale aj prívetivo. Fínska ľudová slovesnosť sa hlási v jeho tvorbe skôr epickou, než dramatickou povahou. Sibeliova tvorba má mnoho prívržencov po celom svete. Autor po celý svoj dlhý život dostával dôkazy najvyššieho uznania, a to nielen od svojich rodákov, ktorí si v ňom cenili predovšetkým tvorca fínskej hudby. Od roku 1925 žil na výslňí slávy, ktorú mu získali diela z predošlých tridsiatich rokov skladateľovej práce. Jeho hudba patrí štýlovo do neskorého romantizmu, no Sibelius vedel nájsť individuálnu cestu

umeleckej výpovede, obdarený výnimočnou tvorivou invenciou, obdarený zmyslom pre inštrumentáciu a koloristiku, voľne operujúci vybranými technickými prostriedkami a riešiac zaujímavé problémy symfonických foriem. Jeho hudba má mnoho spoločného so senzitivnosťou predstaviteľov susedných kultúr, predovšetkým s hudbou E. H. Griega a P. I. Čajkovského.

Štvorročná hra na organe ožila v XIX. storočí, v analógii k štvorročnej klavírnej hre. Popri početných úpravách vznikli aj originálne diela, napr. F. Lachnera, G. Merkela, W. Volckmara a **Adolfa Friedricha Hesseho**, ktorého obidve fantázie sa tešia veľkej pozornosti. Podkladom mu boli staré vydania od Haslingera, z majetku kráľovskej knižnice hudobnej akadémie v Štokholme. A. F. Hesse bol synom staviteľa organov. Pôsobil vo Vratislave ako dirigent koncertnej kapely. Vynikal vo virtuóznej hre na organe, ktorou získal veľké úspechy v Paríži a v Londýne. Okrem koncertnej činnosti sa venoval aj kompozícii, predovšetkým pre organ. Z veľkého množstva jeho organových skladieb spomeňme prelúdiá, fantázie, etudy, fúgy, ale aj oratóriá, kantáty, klavírne koncerty, klavírne skladby a dve kvarteta.

Samuel Wesley, anglický organista a skladateľ, bol veľkým obdivovateľom hudby J. S. Bacha a bojoval za jej uznanie v Anglicku. Bol autorom organových skladieb, medzi ktorými dominovali sonáty. Od svojich osemnástich rokov pôsobil ako komponista pre potreby kráľovskej kapely.

Jocnas Kokkonen, fínsky skladateľ, študoval na akadémii J. Sibelia. Debutoval ako klavirista, často v programoch koncertov hrával vlastné skladby. Jeho bohatá tvorba nachádza veľké uplatnenie a priniesla mu viaceré uznania a vyznamenania.

Organ je nástroj, ktorý si svojím bohatým a špecifickým zvukovým charakterom získal povest takmer univerzálneho hudobného nástroja. Ovplyvňoval hudobný ráz celých epoch, svojou zložitou stavbou predstavoval vrchol nástrojárskej šikovnosti a odkrýval ľudstvu veľkú paletu tónových farieb. Ako reprezentatívny zvukový nástroj sa na dlhú dobu stal utvárajúcim činiteľom a zaujal veľa skladateľských generácií rôznych štýlových období. Vzťah zasl. um. **Jozefa Grešáka** k organu sa datuje od jeho detstva, lebo práve organ mu umožnil prvý styk so živou hudbou. Jeho prvé improvizácie na tomto nástroji sa rokmi prehlbovali a čakali na možnosť nového uplatnenia. Tieto skutočnosti a bohatý organový koncertný život v Košiciach, Medzinárodný organový festival v Košiciach, prítomnosť a umelecká činnosť organistu zasl. um. Ivana Sokola — nepriamo vplývali aj na vznik ďalšej novej Grešákovej skladby Orgelbuch pre Ivana Sokola. Táto skladba nadväzuje v oblasti

kompozičnej práce na predchádzajúce diela doteraz posledného tvorivého obdobia, ako prvá skladba pre sólový nástroj. Aj v nej možno poukázať na osobitosť Grešákovej hudobnej reči, na stavebnú hutnosť prejavu, ale aj na jeho vzťah k folklórnym hudobným prejavom, predovšetkým východoslovenskému regiónu. Autor ide svojou osobitou cestou, čo ho privádza k novému spôsobu riešenia základných problémov hudobného tvaru a času. Grešákova hudba Orgelbuchu je naplnená chvejúcou sa pulzáciou, ktorá reprezentuje novú kvalitu v oblasti tempo-rytmickej. Práve pri tomto „novom“ zameraní je Grešákov prejav schopný vyjadrovať široké pásmo rozličných nálad. Orgelbuch je cyklom skladieb bez určitej tematickej alebo inej súvislosti, cyklus doteraz neukončený a stále sa dopĺňujúci o nové časti. Medzi nimi prevládajú predovšetkým časti úzko späté s východoslovenskou ľudovou tematikou.

Skladba **J. Malovca** Postludio serale je formou skôr rapsodické prelúdium, vyrastajúce z dvanásťtónového radu, ktorý je v priebehu celej skladby uplatnený nielen pri vytváraní melodických postupov, ale miestami aj pri tvorení harmonických tvarov. Zaujímavým jednotiacim prvkom celej skladby je vedenie vnútorných — sprievodných hlasov v tritónovom paralelizme. Tento charakteristický vzťah sa neobjavuje len v tých miestach, v ktorých nie je aplikovaný materiál zo začiatku skladby, ktorého čiastkové návraty vytvárajú dojem rondovitosti.

Epilóg — dielo pre komorný orchester začal **I. Zeljenka** komponovať v rokoch 1976-7, ešte pred vznikom Baletnej symfónie, ktorú objednalo Národné divadlo v Prahe. Po jej premiére sa autor vrátil ku kompozícii Epilógu a dokončil ho v roku 1979. Impulzom pre napísanie diela bola predčasná smrť skladateľovho priateľa — významného slovenského maliara Ernesta Špitza, pamiatke ktorého bol Epilóg zasvätený. Premiéra diela odznela 13. 5. tohto roku v podaní komorného orchestra zo Žiliny, ktorému bolo dielo venované.

DISPOZÍCIA ORGANA V DOME UMENIA V KOŠICIACH

I. manuál

Burdon	16'
Principál	8'
Flauta rúrková	8'
Oktáva	4'
Flauta zobcová	4'
Kvinta	2 2/3'
Superoktáva	2'
Mixtúra 5—6x	1 1/3'
Trúbka	16'
Trúbka	8'
Trúbka sólová	8'
II/I	
III/I	

III. manuál

Flauta drevená	8'
Viola	8'
Principál	4'
Roh nočný	4'
Nazard	2 2/3'
Flauta priečna	2'
Tercia	1 3/5'
Flauta syčivá	1'
Mixtúra 4—5x	1 1/3'
Cimbal 3x	1/3'
Dulcian	16'
Hoboj	8'
Trúbka jasná	4'
Tremolo	

II. manuál

Kryt	8'
Kvintadena	8'
Principál spevný	4'
Flauta kopolová	4'
Oktáva	2'
Flauta lesná	2'
Kvinta	1 1/3'
Septima	1 1/4'
Superoktáva	1'
Nóna	8/9'
Seskvialtera 2x	2 2/3'
Akúta 4—5x	2/3'
Roh krivý	8'
Šalmaj	4'
Tremolo	
III/II	

Pedál

Principál	16'
Subbas	16'
Oktáva	8'
Flauta krytá	8'
Superoktáva	4'
Pommer rúrkový	4'
Flauta plochá	2'
Mixtúra 6x	2 2/3'
Pozauna	16'
Trúbka basová	8'
Klarina	4'
I/P	
II/P	
III/P	

PATRONÁTY

18. V. Stredná dopravná priemyselná škola
Dopravný podnik mesta Košíc
20. V. Vysoká škola technická ČŠV SZM
Gymnázium, Šrobárova
22. V. Stredná priemyselná škola strojnícka s vyučovacím ja-
zykom maďarským
BSP RTG a megavolt. terapie FN
25. V. Vysoká škola veterinárska, Košice
28. V. Slovenská kniha, Luník II
31. V. Východoslovenské hydinárske závody
Vinárske závody
Gymnázium, Kováčska 30.

Zodpovedá: Vladimír Čuchran, riaditeľ ŠFK

Zostavila: Angela Janušková

Rozbor skladieb: Štefan Čurilla

Foto: Svätopluk Písecký

Cena: 5 Kčs

Náklad: 1000 ks

Tlač: Východoslovenské tlačiarne, n. p., Košice — 24 326-82

